

Programma excursie Rotterdam 16 juni 2006

Montevideo

F.M.J. Houben (Mecanoo)
A. Joffers (proj.)
1999-2005

Wilhelminapier

Vanwege schaalvergroting verplaatst de bedrijvigheid van de haven van Rotterdam zich richting zee en komen de oude stadshavens vrij voor gebruik. De Wilhelminapier ligt aan zo'n oude stadshaven, tussen rivier de Maas en de Rijnhaven en wordt ontwikkeld tot een spectaculair woon- en werkgebied met veel hoogbouw. Op de pier merden ooit de oceanstomers en cruiseschepen van de Holland-Amerika Lijn aan om de overtocht van Rotterdam naar New York te maken. Het kantoor van de Holland-Amerika Lijn was gevestigd in het huidige Hotel New York. De pier was bebouwd met pakhuizen getooid met exotische plaatsnamen van wereldhavensteden, zoals New York, New Orleans, Chicago, San Francisco, Baltimore en Havana. Voor de hoogste woontoren van Nederland, op de kop van de Wilhelminapier, is een naam gekozen die past binnen deze traditie: Montevideo, de hoofdstad van Uruguay.

Verticale stad

In 1999 wordt Mecanoo door ING Real Estate en de Dienst Stedenbouw Rotterdam gevraagd een stedenbouwkundig concept voor de zuidkade van de Wilhelminapier te bedenken. De zuidkade was in die tijd vooral bedoeld voor hoge woongebouwen. Voor de noordkade waren kantoorgebouwen ontwikkeld met een sterk solitair karakter: het World Port Center van Norman Foster en de KPN-toren van Renzo Piano. Voor Mecanoo was het belangrijk dat het contrast tussen de noord- en zuidkade niet tot uitdrukking zou komen in de verschijningsvorm van de gebouwen. Mecanoo wilde daarom geen 'woningbouwerig' beeld realiseren, gebouwen die gekenmerkt worden door met name de herhaling van balkons. Mecanoo stelde een serie van hoge gebouwen voor die tezamen een verticale stad opleveren, zoiets als gestapelde herenhuisen met ruime, neutrale plattegronden waar je in kan wonen maar ook in kan werken en met een uitnodigende, open plintbebouwing op het niveau van de straat.

In de stedenbouwkundige compositie gebruikt Mecanoo de incidentele laagbouw van de noordkade als contramal, waardoor je ook vanuit de zuidkade zicht hebt op de noordelijk gelegen Rotterdamse binnenstad. Vervolgens is Montevideo als prototype ontworpen, geïnspireerd op het Holland-Amerikagevoel van de locatie.

Holland-Amerika

Montevideo bestaat uit een compositie van in elkaar grijpende volumes, waarvan een deel boven de kade zweeft. Het gebouw refereert aan de hoogbouw van New York, Chicago en Boston uit het interbellum: bakstenen gebouwen, met een verfijnde detaillering en kleurgebruik, veel dakterrassen en loggia's. De constructie doet mee aan het Holland-Amerikagevoel: een bouwsysteem van afwisselend staal (Amerika), beton (Holland) en weer staal. De eerste twee verdiepingen zijn geconstrueerd uit staal en dragen de ruim 152 meter hoge toren en de 16 meter uitkragende Waterappartementen. De 27 verdiepingen daarboven zijn gerealiseerd met een betonnen klimkist. Vanaf de achtentwintigste verdieping is verder in staal gebouwd, waardoor de vloeren van deze appartementen vrij indeelbaar zijn. Dit maakt de zeer afwisselende ruimtelijke opbouw van het gebouw mogelijk: 192 woningen met maar liefst 54 verschillende woningtypes en verschillende verdiepingshoogten verdeeld over de Loft-, City- Sky- en Waterappartementen. Ramen, balkons en loggia's zijn in een ritmische compositie over het gebouw verdeeld: overhoeks, verdiepingshoog, rond, verspringend, openscharend en openschuivend. Dit compositorische spel versterkt het beeld

BNA STARO

Jollemanhof 14
Postbus 19606 1000 GP Amsterdam
T 020 555 36 29 F 020 555 36 99
staro@bna.nl www.staro-bna.nl
Postbank 2063800
KvK 41199219

van de verticale stad. De diagonalen van de staalconstructie van de bovenste verdiepingen ontwaart je door de ramen heen.

Oceaanstomer

Het gebouw refereert aan de doorsnede van een oceaanstomer met verschillende verdiepingshoogten, verschillende prijsklassen en restaurants, kantoren, gastenverblijven en een zwembad met fitnessruimte en sauna. De bewoners zijn voorzien van woongemakken als boodschappendienst, catering, schoonmaak- en onderhoudsdienst, postbewaarservice en was- en strijkservice. De hoge, ruime entrees van Montevideo hebben dan ook iets van de sfeer van een hotellobby, waar je als reiziger arriveert. Een grote kaart van Uruguay is in het zilver op de Mecanoo-blauwe muur geschilderd, met tot de verbeelding sprekende plaatsnamen als Punta del Este, Treinta-y-Tres, Dolores en uiteraard Montevideo. Liggend in je bed kan je door een grote patrijspoort de voorbijvarende schepen op de Maas zien.

M

Op 21 maart 2005, exact twee jaar na de start van de bouw, tilt de bouwkraan om 9.49 uur een gigantische M op Montevideo en bereikt het gebouw zijn hoogste punt van 152,317 meter. De M - een open staalconstructie van ca 8 x 8 x 1.60 meter en met een gewicht van 9 ton - is met een draaiende as gemonteerd op de giek van de skygondola. De dennenboom ter gelegenheid van het pannenbier van de 300 bouwvakkers steekt er vrolijk bovenuit. De M is het beeldmerk van Montevideo dat als windwijzer trots boven de skyline van Rotterdam uitsteekt. De M bevestigt de maritieme traditie van Rotterdam en wijst alle Rotterdammers de richting van de wind. De M maakt samen met de watertank van de kunstenares Ineke Hauer op het lagergelegen dak het Holland-Amerikagevoel compleet.

Programma:

Woon/werktoeren van 152,317 meter hoog en in totaal 57.530 m², waarvan met 36.867 m² appartementen, een zwembad, fitness- en serviceruimten van 905 m², kantoren van 6.129 m² retail van 1.608 m² en een parkeergarage van 8.413 m²

Bezoek Hogeschool InHolland + uitbreiding Hogeschool InHolland

EEA Architects – 2000

1996-2000

Het gebouw voor de Hogeschool InHolland is gesitueerd in de strook kantoorgebouwen in het verlengde van de Wilhelminahof. Vanaf deze locatie heeft men een magnifiek uitzicht over de Rijnhaven, zodat alle collectieve ruimtes rond een atrium achter een grote glaswand zijn gesitueerd. Het gebouw heeft verder een geheel glazen gevel, waarbij ook de dichte delen uit glas met een gezeefdrukt patroon bestaan.

Locatie

De Ichthus Hogeschool, sinds 2003 InHolland geheten, was verspreid over Rotterdam in verschillende oude gebouwen gehuisvest. De locatie op de Kop van Zuid is bewust gekozen: midden in het nieuwe centrum van Rotterdam en uitstekend bereikbaar per openbaar

vervoer. Via metrostation Wilhelminahof en tramlijn 20 komt het openbaar vervoer vlakbij.

Het gebouw is gesitueerd in de strook kantoorgebouwen op de Kop van Zuid in het verlengde van het belasting- en gerechtsgebouw aan de Wilhelminahof. Pas in een later stadium werden behalve woningbouw, kantoorgebouwen en recreatieve voorzieningen ook onderwijsvoorzieningen aan het programma van de Kop van Zuid toegevoegd.

Transparant

Aan de ontwerpopdracht werd vooraf gegaan door een besloten prijsvraag. Het gebouw moest de onderwijsfilosofie van openheid, transparantie en flexibiliteit verbeelden. Daarom is zoveel mogelijk glas gebruikt en zijn de collectieve ruimtes zoals de kantine, de studieplekken en de mediatheek in de grote centrale ruimte gesitueerd. Ze zijn bovendien via verschillende niveaus aan elkaar gekoppeld. De 'dichte' gedeeltes in het gebouw zijn van gezeefdrukt glas en in feite nog steeds enigszins transparant. Het quality-team van de Kop van Zuid wilde eigenlijk liever baksteen, net als overal elders, maar architect en opdrachtgever kozen voor een consequente uitvoering van het transparante concept.

Hoofdopzet

Het gebouw bestaat uit twee zones: een brede glazen strook met het atrium en een smallere wat meer gesloten strook met lokalen. De staf is gehuisvest aan de voorzijde van het atrium in een apart kantoorgedeelte.

Op de begane grond zijn diverse openbare voorzieningen zoals een filiaal van Donner, een hypermodern kantoor van de Rabobank, een copyshop, een computerwinkel en een uitzendbureau gevestigd. Het gebouw wordt vanaf de eerste verdieping gedomineerd door een groot atrium achter de glasgevel. De kantine, studieplekken en een deel van de mediatheek zijn op een levendige manier via verschillende niveaus gekoppeld. Door het gebruik van hout is er ondanks een enigszins luidruchtige sfeer een gezellige, collectieve ruimte ontstaan. Er wordt hier zowel individueel gestudeerd als in groepjes gewerkt. De geslotenheid van de lokalenzone wordt overigens ook bereikt met glas, want de gesloten blauwe panelen in in- en exterieur bestaan uit glas waarop een grafisch patroon is gezeefdrukt. Sommige lokalen grenzen aan het atrium. Aan de achterzijde bevindt zich een auditorium voor colleges en uitvoeringen. De staf is gehuisvest aan de voorzijde van het atrium in veelal glazen ruimtes. Dit kantoorgedeelte is enigszins afgescheiden van de rest en heeft een eigen lift, zodat het eventueel apart verhuurd kan worden.

Constructie

Het gebouw heeft een staalskelet met betonnen kanaalplaten als vloeren. Betonnen wanden en schachten verzorgen de stabiliteit. De atriumbruggen zijn aan het dak opgehangen. Deze bruggen verzorgen tevens de afdracht van de windbelasting op de westgevel. De buitengevel is versterkt met horizontale lamellen. In de buitengevel komt de getrapte vorm van het atrium tot uiting. Op de begane grond bevindt zich een overdekte wandelzone.

Erick van Egeraat werkte als architect bij het Delftse bureau Mecanoo. Hij ontwierp ook de Faculteit Economie & Management van de Utrechtse Hogeschool en aan de School voor Mode en Grafische Kunst in Utrecht. Het nabijgelegen stadsvernieuwingscomplex Hillekop is ook van Mecanoo.

Uitbreiding Hogeschool InHolland

Wooncomplex Cité en de uitbreiding van de Hogeschool InHolland is een gecombineerd project dat tegelijkertijd gebouwd wordt, omdat ze zowel in technisch als in functioneel opzicht nauw op elkaar aansluiten.

De uitbreiding van InHolland beslaat 18.000 m² en is nodig omdat InHolland harder gegroeid is dan verwacht. Het ontwerp laat een hoge, moderne behuizing zien met veel glas, veel licht en op de begane grond een binnentuin. Het bruggebouw en een kopgebouw dat aan het brugdeel is geplaatst herbergen flexibele onderwijsruimten en kantoren. In de nieuwbouw achter het bestaande schoolcomplex komt de uitbreiding van de mediatheek en het restaurant. EEA Architects, dat reeds tekende voor het ontwerp van het hoofdgebouw, heeft ook het ontwerp van de uitbreiding voor haar rekening genomen. Zodoende lopen oud- en nieuwbouw qua stijl naadloos in elkaar over.

City Informatie Centrum

Het City informatie Centrum is de plek voor iedereen die meer te weten wil komen over bouwen, wonen, stedenbouw en architectuur in Rotterdam.

Centraal in het City Informatie Centrum staat de maquette van de binnenstad met alle nieuwe stedelijke ontwikkelingen. Wisselende exposities geven een beeld van de stedenbouwkundige veranderingen in de stad.

Rotterdam International Secondary School + Hooijman Project Jan Weeda Architects 2004

Met het realiseren van de nieuwbouw van de R.I.S.S. wil Rotterdam het onderwijs een eigen gezicht geven, als bijdrage aan het imago van het onderwijs in de stad en van het voorzieningenniveau van de stad als geheel. De Internationale school was gehuisvest in de O.S.G. "Wolfert van Borselen", waarvan de school organisatorisch deel uitmaakt.

Het gebouw en het programma

Het programma van de school heeft een aantal specifieke kenmerken die samenhangen met het internationale onderwijs. Er is, meer dan in het Nederlands onderwijs, aandacht voor beeldende vorming en drama. Zo werd een dramalokaal gerealiseerd dat tevens deel uitmaakt van het theater. Er wordt voorts gewerkt in kleine groepen, waardoor een gemiddeld theorielokaal éénderde kleiner kan zijn dan een basis-theorielokaal. In de opzet van het plan is gekozen voor een deling van het programma van de meer naar binnen gerichte ruimten, de leslokalen, en de ruimten waarin de verbinding met de buitenwereld tot uitdrukking komt: de mediatheek, de ondersteuning, het schoolrestaurant annex aula en theater.

Duurzaam bouwen

Zoals gezegd is het gebouw gerealiseerd op een locatie waar de ruimte beperkt is en de geluidsbelasting als gevolg van het treinverkeer hoog. Het plan kreeg een vermelding in het kader van duurzaam bouwen voor utiliteitsbouw in de gemeente. Hierbij werden twee aspecten aangehaald.

1. Met het realiseren van het schoolplein op het dak en de gekozen bouwvorm is het gebouw een voorbeeld van intensief ruimtegebruik.
2. De hoge geluidsbelasting is aanleiding geweest voor het vaststellen van indeling en gevelvorm. Gecombineerd met gebalanceerde ventilatie levert dit een akoestisch comfortabel gebouw op. Mede door de warmteterugwinning uit ventilatielucht en het toepassen van HR-isolatieglas wordt een goede energieprestatie gehaald.

Het bezoek aan R.I.S.S. wordt gecombineerd met het nieuwbouwproject De Hooiman o.l.v. Jan Weeda. Dit cluster aan kantoren, een school en een kinderdagverblijf wordt binnenkort opgeleverd. Dit project is ook ontworpen door Jan Weeda Architects.

Verbouw Melanchton College tot VIA Onderwijs Topos Architecten, 2005

VIA is een moderne school in het centrum van Rotterdam voor leerlingen met een VMBO-TL, HAVO of VWO advies. VIA is een school volgens het *Nieuwe Leren*: onderwijs waarin de leerlingen zelfstandige keuzes mogen maken, zoeken naar antwoorden op eigen vragen, gebruik makend van moderne ICT-apparatuur.

Vernieuwd gebouw

VIA start in het gebouw van Melanchton-Henegouwerplein. Dit is een beeldbepalend karakteristiek gebouw, op enkele minuten lopen van het Centraal Station in Rotterdam. Het gebouw dateert uit 1927 en heeft vanaf de opening dienst gedaan als onderkomen voor leerlingen uit Rotterdam en omstreken. In de loop der jaren is het gebouw van binnen diverse malen ingrijpend aangepast om te voldoen aan de eisen die gesteld werden aan het onderwijs.

Ondertussen is het VIA Melanchtoncollege in de tweede grote ingreep beland die het gebouw geschikt moet maken voor onderwijs van VIA. Het gebouw aan het Henegouwerplein is een school met drie verdiepingen. Op elke verdieping zijn traditionele leslokalen aanwezig zoals we die kennen in elk school. De derde verdieping is reeds totaal verbouwd. Volgend jaar is de eerste verdieping aan de beurt.

Leerlingen hebben niet langer te maken met afgesloten lokalen waarin zij van een docent les krijgen, maar zij zullen in grote open ruimtes met elkaar aan het werk zijn. Van de oorspronkelijke zeven lokalen worden grote open ruimtes gemaakt waarin de leerlingen elkaar ontmoeten en hun plek vinden om te werken. Er is een atelier/werkplaats waar leerlingen op creatieve wijze aan de slag kunnen en natuur- en scheikunde proeven kunnen doen. In het midden van de school is een grote open leerruimte gemaakt waarin de leerlingen, ondersteund door de tutores, kunnen werken.

Scheepvaart & Transport College en Lloydkwartier Neuteling Riedijk, 2005

Het onlangs opgeleverde gebouw voor het Scheepvaart en Transport College laat er geen misverstand over bestaan, hier wordt onderwijs gegeven over scheepvaart en alles wat daar bij komt kijken. Het is een gebouw vol vormen, kleuren en materialen die associaties oproepen met schepen en varen: Op een kwadrant is een vierkante koker geplaatst, met daarop een trapeziumvormig volume. Hier ligt een geabstraheerd binnenvaartschip, waarvan de brug hoog is gezet zodat de schipper over de te vervoeren containers heen kan kijken. De gevel is bekleed met stroken glas en aluminium cassettes die afwisselend blauw en zilvergrijs zijn en daarmee verwijzen naar containers en de haven.

Het Scheepvaart en Transport College is ontstaan uit een samengaan van verschillende opleidingen waardoor het gebouw nu bevolkt wordt door tweeduizend VMBO en HBO studenten, maar ook door mensen uit de beroeps wereld die er bijscholingscursussen volgen. Het STC bezit bijvoorbeeld simulators waarvoor mensen uit de hele wereld naar Rotterdam komen. De bijzondere mix van opleidingsniveau en ervaring, die ook op schepen aanwezig is, wordt erfahrbaar door de verticale organisatie van de school. Alle onderwijslokalen, met uitzondering van de simulators en de werkplaatsen zijn in de toren ondergebracht. De onderste verdiepingen worden gebruikt door het VMBO, de verdiepingen daarboven door het HBO en op de bovenste verdiepingen bevinden zich de kantoren van de consultants en de congreszaal van waaruit men een wijds zicht heeft op de havens.

Roltrappen verbinden de verdiepingen met elkaar.

In de plint van het gebouw bevinden zich onder meer een café en een boekwinkel die onafhankelijk van de school geëxploiteerd kunnen worden. Verder vindt men er de werkplaatsen, de ruimten met simulators, de gymzaal, de mediatheek en de grote studentenkantine, vanwaar de studenten ruim zicht hebben op de rivier.

De standaardindeling van een onderwijsverdieping is: leslokalen aan de oost- en westzijde en docentenkamers op het noorden en zuiden. Op de derde, vijfde en negende verdieping zijn aan de zuidzijde zogenaamde schoolpleinen gesitueerd.

Neutelings Riedijk architecten hebben, met uitzondering van de leslokalen en de docentenkamers, ook de inrichting van het gebouw kunnen bepalen. Er kwamen robuuste houten banken op de schoolpleinen, een muur van 'zwemvesten' in de congreszaal, prints van scheepvaartkaarten op de tafels in de studentenkantine.

Borrel bij grand-café Prachtig onder de Erasmusbrug